

даруючи можливості, заохочує підвищувати свій статус; віруючих – спокушає, і за мізерне бажання отримати щось – карає.

Захід ще одного «християнського сонця» освітлений у мюзиклі Молодого театру спалахами великої краси. Це не лише «спалахи» музичних тем, що відкривають смішну й незвідану глибину почуттів «маленької людини», про яку навколишні рідко здогадуються. Й це не лише приглушена потаємна краса тьманих відображень в анфіладах масштабних вітрин, які створюють у глибині сцени глухий кут, куди з фатальною неминучістю «втягується» головний герой – зрозуміло-ясний, усім ніби задоволений, відкритий до любові всього світу. Це, головним чином, акторська майстерність, яка демонструє очищені від диявольської спокуси «спалахи» слабенького людського розуму, що послідовно і невпинно пробивається крізь морок суспільних стереотипів та фальшивих настанов – минулих і нинішніх, – аби хоч перед обличчям смерті системно досягнути світобудову, втративши останні ілюзії: світ не цікавлять Божі сенси, бісівська ж форма-облудність його надихає. «Я брат твій! Навіщо мене ображаєш?» – перед тим як піти в засвіти, викликаючи сміх у глядацькій залі, безпафосно вимовляв нікчемно-кумедний ангел Акакій Башмачкін. – Навіщо? – Коли б знати.

Київський Молодий театр у своїй репертуарній політиці зазвичай віддає перевагу актуальній п'єсі. Повернення базових людських цінностей, демонстрація величної краси, якої не можна соромитись, бо вона відтворюється в будь-якій «слабкості» і «малості» – нечасте явище на нашій сцені, особливо ж – у популярному жанрі мюзиклу. У цьому випадку не надто поширений класичний наратив підтримується цілком сучасною – дуже яскравою – музичною і візуальною формою. Команда, що об'єднала зусилля кримськотатарського джазового композитора Усеїна Бекірова, режисера Андрія Білоуса, художника та виконавця головної ролі Бориса Орлова, майже всю труп театру, поставила на меті відродити пам'ять про класичні меседжі Миколи Гоголя – але вже як актуальні висловлювання художника століття нинішнього та майбутнього. Тож залишається привітати колектив з безсумнівною удачею «перекладу» оповідного жанру у драматично-активну форму мюзиклу.

PS: Не впевнений, що кожен глядач відчув після вистави щось схоже на катарсис. Однак, що б тепер не оголошували завданням театру (яке ніби полягає не у «вихованні почуттів», а в «чомусь іншому»), після ефекту, викликаного «Шинеллю», «інше» виглядатиме досить умовно. Театр, який не «йде в ногу з віком», не підшуковує собі «нового призначення», не «перековує» класичні меседжі на догоду дрібним інтересам (оперуючи поняттями «смерть Автора» та «кінець Історії»), а старанно інтерпретує «старі змісти», підшуковуючи їм нові форми, повертає нам із забуття тепло, яке все менше цінуємо, – єдине, що оточує нас в космосі.

«Доріан Грей»: конфлікт краси і моралі

Вікторія Котенок

«Доріан Грей» за мотивами роману Оскара Вайльда «Портрет Доріана Грея»

Композитор Матяш Варконі

Лібрето: Гунар Браунке, Янош Ач та Матяш Варконі

Художній керівник постановки Богдан Струтинський

Режисер і хореограф Вадим Прокопенко

Диригент-постановник Сергій Дідок

Художник-постановник Олександр Білозуб

Художник з костюмів Алія Меженіна

У ролях: Доріан Грей – Олексій Кириллов, Лорд Генрі Воттон –

Арсен Курбанов, Безіл Голлуорд – Михайло Гуменний-Петрівський, Сибіл Вейн – Тетяна Дідух, Місис Вейн – Тамара Ходакова,

Джеймс Вейн – Петро Челялі, королева Британії –

Ганна Довбня, Містер Айсекс – Дмитро Шарабурін,

Вішунка – Соломія Приймак та інші

Національний театр оперети. Прем'єра 19 травня 2021 року.

Тетяна Дідух і Олексій Кириллов у виставі «Доріан Грей» за мотивами роману «Портрет Доріана Грея» Оскара Вайльда. Режисери Богдан Струтинський, Вадим Прокопенко.

Ірландський письменник, поет і драматург Оскар Вайльд у 1890 році уклав парі, що напише роман за трохи більше ніж два тижні. Саме за такий час йому вдалося створити «Портрет Доріана Грея», який викликав спершу скандал (критики нарекли твір аморальним), а потім приніс автору популярність і світову славу. Роман опублікували того ж року в американському «Щомісячному журналі Ліппінкотта» (*Lippincott's Monthly Magazine*), а 1891-го – дописаний і виданий окремою книгою в Лондоні.

Сцена з вистави «Доріан Грей». Київський національний театр оперети.

Твір і досі викликає чималий інтерес у читачів (українською вперше перекладений Ростиславом Доценком і виданий 1968 року у видавництві «Дніпро»), а також – кіно- і театральних митців: здійснено понад 30 екранізацій (перша – 1910 р., остання – 2009 р.) і не менше театральних постановок. Якщо говорити про українські театри, то вони більше віддають перевагу п'єсам і казкам Оскара Вайльда: «Як важливо бути серйозним», «Ідеальний чоловік», «Саломея», «Привид замку Кентервіль». «Портрет Доріана Грея» не часто з'являється на сценічних майданчиках, і зрозуміло чому: роман досі викликає чимало дискусій і нарікань, окрім того, не кожен наважеться ставити про темні сили, магію і потойбіччя.

Презентували твір у Київському театрі оперети Богдан Струтинський і Вадим Прокопенко. За основу взяли мюзикл «Доріан Грей» угорського композитора Матяша Варконі та письменників-режисерів Яноша Ача і Гунара Браунке (написаний 1990 року). Побачили вони його чотири роки тому в Будапешті у Національному театрі оперети й мюзиклу на відкритті сцени Імре Кальмана. Три роки пішло на підготовку і постановку: купівлю ліцензії на твір, написання композитором нового аранжування, зміну оркестрового складу і адаптації до великої сцени, переклад українською (мистецтвознавцем і перекладачем Яною Іваницькою), вивчення музичних, вокальних і танцювальних партій, створення декорації і пошиття костюмів. Прем'єра мала відбутися торік у березні, але через карантини, а згодом і ремонт великої сцени та глядацької зали, була перенесена на весну 2021-го.

Стільки часу, коштів і зусиль було витрачено не даремно: мюзикл вийшов масштабним (задіяні великий симфонічний оркестр і чимало вокалістів, артистів хору і балету), цілісним (одна сцена плавно перетікає в іншу, немає окремо вокальних чи танцювальних, статичних чи бездієвих сцен) та видовищним: двобічна декорація (дворівневий особняк з одного боку і величезна рама-арка – з другого), яка швидко змінюється за рахунок нового поворотного кола на сцені; якісне звучання і сучасне освітлення; сце-

нічні ліфти, що за лічені секунди допомагають акторам зникнути зі сцени; дизайнерські костюми із зображенням картин відомих художників, які актори одягають як з лицьової сторони, так і навиворіт (символізуючи справжність і щирість персонажа з одного боку, удаваність, лукавство – з іншого).

З першої ж сцени і до кінця вистави захоплює музика Матяша Варконі, яка допомагає акторам передати настрій кожної сцени, риси характеру, наміри і внутрішній стан свого героя. Наприклад, у сценах, де Доріан і Сибіл знайомляться та закохуються, – багато лірики й мелодійності («Чарівний світ! Справжні дива! Любов – чудо із чудес»). Герої схожі на юних, охоплених першими взаємними почуттями, Ромео і Джульєтту. Візуальним образом їхнього кохання стала величезна, білосніжна і легка, немов пух, ковдра: закохані кутаються в неї, а потім піднімають вгору так, наче злітають на крилах любові. Після самогубства Сибіл, лірика у музиці поступається надривному драматизму, а ковдра стає саваном для дівчини. Згодом Сибіл мариться Доріану в образі нареченої, тримаючи над головою символ їхнього кохання як фату.

Коли на сцені з'являється Лорд Генрі – музика строката й ритмічна, оповита настроєм підступності і темних (нечистих) справ. Високий, худорлявий, з гострими рисами обличчя, холодним і пронизливим поглядом, слизький і непередбачуваний у пластиці, з різкими перепадами настрою (від ридання до гомеричного сміху) – зовнішність і гра актора цілком співпадає з образом диявола, з яким часом асоціюють Лорда Генрі. В одній сцені він, ніби Мефістофель з трагедії Гете «Фауст», підштовхує Доріана продати свою душу за вічну молодість і красу, в другій – мов біблійний змій, спокушає його до гріхів, в іншій – наче булгаковський Воланд, збоку милується красою юнака і спостерігає за падінням його душі.

Цікаво, що мюзикл починається і завершується саме зі сцен з Лордом Генрі. У першій люди на вулиці впізнають його, звинувачують у збоченнях і, зрештою, поліція забирає його. А в останній з'ясовується, що його матір'ю є сама королева Вікторія, а він її неслухняний і розбещений синок, якого вона колись, очевидно, вигнала з дому. Ось звідки у нього гроші на усілякі «насолоди» життям, чому йому все дозволено у Лондоні, а поліція – це «мамині руки», які намагаються його вберегти від розлючених лондонців.

Найбільш драматичними є сцени з матір'ю Сибіл – Місіс Вейн: у першій, коли донька розповідає, що закохалась, а мати, відчуваючи острах за її майбутнє, хоче вберегти доньку від можливого розчарування («Доню – бережись! Доню – схаменись!»); і в другій, коли Місіс Вейн, через смерть доньки, збожеволіла – розхристана й подерта, змучена й зневірена – жінка возить перед собою дитячого візочка з лялькою. Акторка через пластику і пісню («Де Чорний принц заховався?») передає невимовну біль матері, яка після смерті дитини втратила сенс життя.

Серед жартівливо-іронічних запам'ятовується сцена чаю-

вання в одному з джентльменських клубів. Актори у ній працюють злагоджено і точно, мов стрілки годинника, а мімікою і жестами передають свій настрій (нудьгу і захват, розчарування і байдужість, здивованість і стурбованість – залежно від новин), викликаючи посмішку і симпатію у публіки.

В мюзиклі Театру оперети, як і в «Портреті Доріана Грея» Оскара Вайльда, зображений конфлікт краси і моралі, протиставляється душа і тіло людини, її справжні думки й почуття і приховані, реальний і потойбічний світ, йде пошук сенсу буття, життєвих і морально-етичних цінностей, призначення людини у цьому світі. На відміну від роману, в якому не описані особливі вчинки героя, окрім вживання опіуму, у мюзиклі (в делікатній формі) зображені всілякі «насолоди» сьогодення: алкоголь, паління, наркотики, статеві стосунки з особами різної статі тощо. Але постановники показують це в негативному ключі, на відміну від фільму Олівера Паркера, де гріхи виглядають привабливими.

Не викликає симпатії і Лорд Генрі. Нині стало популярним у виставах і фільмах негативних героїв (вбивць, маніяків, злочинців тощо) зображати спокусливими краснями (яким усе можна). Лорд Генрі у виконанні Арсена Курбанова ближче до фіналу вистави стає бридким, огидним, немічним. Герой нагадує розбещених дітей сучасних політиків і бізнесменів, яких заможні батьки за гроші витягують з будь-якої халепи.

Творці мюзиклу не стають на бік зла, не заграють з потойбіччям, а, навпаки, показують, що на тих, хто продає свою душу дияволу, чекає неминуча і страшна кара. Центральним образом сценографії є величезна рама, в середині якої на полотні, засобом відеопроєкції, з'являється портрет головного героя. Зображення поступово змінюється, стаючи потворним і гидким, й до того ж розмовляє з Доріаном. Це душа застерігає його від падіння, лякає покаранням, але той не хоче її чути і бачити – зовнішня краса тіла і насолода ним, стала сенсом його життя. У фіналі герой таки розкаюється у скоєних гріхах і навіть звертається до Бога з проханням простити його: «Ох, яка була ціна... Бог карає нині мене. Треба знищити картину цю, бо це не картина, а монстр». Але Доріан зайшов занадто далеко. На картині він бачить не просто потворного старигана (як у романі та багатьох його екранізаціях), а зруйнований череп-пекло, який поглинає його. Олексій Кирилов майстерно веде лінію свого героя: поступово змінюється від невинного юного хлопчини (закоханого, повного мрій і сподівань на щасливе майбутнє з Сибіл Вейн) на безсердечного, хтивого і жорстокого чоловіка-чорта, який продав душу дияволу.

Мюзикл «Доріан Грей» в Київській опереті спонукає до роздумів над вічними питаннями, поєднує в собі різні жанри – мелодраму і філософську притчу, комедію і трагедію та навіть кіношні містику і жахи, захоплює яскравістю та динамічністю дійства, тож матиме попит у глядачів.

Літнім людям не можна так сильно любити...

«Леді в лавандовому» за твором Вільяма Джона Локка в Полтавському академічному обласному театрі ляльок

Дмитро Єрмолович-Дащинський

Валентина Щокіна у виставі «Леді в лавандовому» за твором Вільяма Джона Локка. Режисер Ніко Лапунов. Полтавський театр ляльок.

Рідкісна в репертуарі вечірня вистава стала виразним прикладом режисерського театру Ніко Лапунова, який також виступив автором п'єси, візуального та музичного вирішень, і навіть камеї з гілочками лаванди – вишукані деталі костюмів героїнь, – вишиті руками режисера. Інтер'єрні ляльки в стилі «хенд мейд» в руках акторок гранично умовні, за незначними винятками виконавці грають живим планом. Вистава, цього року представлена в програмі Всеукраїнського театрального фестивалю-премії «ГРА», поєднує риси предметного і візуально-образного театру, вільно вкладаючись в концепцію «театру анімації», тобто «одухотворення» (термін театрознавця Євгена Русаброва). Захоплюють глядача художнє існування, спосіб мислення і духовний пошук артистів.

Самотні сестри Дженет і Урсула живуть у британській глушині в батьківському домі. Морською хвилею на берег викидає юного Андреа – скрипаля-віртуоза, який втік з Польщі від єврейських погромів. Літні дами дають йому притулок і дбайливо виходжують. Схожість лавандових суконь сестер і відповідних ляльок підказує, що вони – близнючки. Ідеально синхронізовані предметний і живий плани, вибудована чітка гра з масштабами: коли сестри заглядають у віконця вікторіанського лялькового будин-